

DE

3,351. 5.
1583
1727. 5.
9

OBLIGATIONE,

DEO auspice,

PRÆSIDE

JOH. EBERHARDO
RÖSLERO,

Philosophiæ Practicæ Prof. Publ. Ord. Du-
calis Stipendii Ephoro,

Pro Licentia,

Summos in Philosophia honores capeffendi,

Disputabit

FRIDERICUS DAVIDES CLESS,

Kircho - Teccensis.

Die 31. Julii Anno MDCCXXVII.

H. L. Q. C.

TUBINGÆ,

Typis JOH. CUNRADI REISII.

Q. D. B. V.

§. I.

DE Obligatione disputaturi non opus esse arbitramur, ut, quod multis usitatum est, originem & compositionem vocis ampla deductione præmittamus, cum & propria vocis significatio satis nota sit, & tironibus quoque constet, antiquissimo usu, translata à rebus corporeis ad incorporeas, à naturalibus ad morales significatione, constrictiorem quandam libertatis & nexum moralem ea denotari, vi cujus voluntas, cum de facto in diversum tendere queat, contineri debeat, ne pro lubitu evagetur. Illud tamen observandum, sumi obligationem vel pro ipso obligandi actu transeunte, quo sensu, & quidem prout non tam in obligato quam in obligante consideratur, à Cumberlando de Leg. Nat. c. v. §. 27. definitur: Actus Legislatoris, quo actiones legi suæ conformes, eis, quibus lex fertur, necessaria esse indicat, vel pro effectu permanente per modum qualitatis in eo, qui obligatur, interveniente isto actu producto. Atque hoc posteriori significatu vocem à nobis hic sumi ex ipsa Definitione patebit.

II.

Est enim Obligatio *Qualitas moralis passiva à Superiore*
A 2

periore homini per Legem imposita necessitatem inferens aliquid praestandi vel patiendi. Eundem sensum habet definitio Pufendoriana de Off. 1. c. 2. §. 3. qua dicitur *vinculum juris, quo necessitate adstringimur rei alicujus praestanda*, universalis & adaequata magis, quam illa Justiniani, cum Inst. L. III. tit. 14. definitur Juris vinculum, quo necessitate adstringimur rei alicujus solvendae secundum nostrae civitatis jura: In qua ultima verba nimis specialia esse, uti recte notat Cumberland I. c. ita quod prima obscuritate quadam ex metaphoris oriunda laborare putat, excusari forsitan haud difficulter potest, cum metaphorae saepe adhibeantur ad res obscuras illustrandas, & hinc ipsi argumento comparatio cum vinculo non parum lucis afferre videatur. Etsi vero Pufendorianam hanc vulgo sufficere putamus, accuratorem tamen illam, à Pufendorfo alibi verbis parum mutatis adhibitam iis commendamus, qui doctrina de Natura Entium Moralium imbuti, indolem obligationis penitus introspicere, & rem quamlibet etiam in moralibus boni ordinis causa ad suas classes referre laborant.

III.

Definimus Obligationem *qualitatem moralem passivam*. Necessum scilicet fuit ad ordinem & decorem vitae humanae conciliandum modos quosdam cum hominibus, tum eorum actionibus, quin rebus ipsis quoque superaddere, partim in ipsa istorum natura fundatos, partim ab imponentium arbitrio profectos, quos Entia moralia appellare solent. Hominibus qui imponuntur modi vel status sunt, vel qualitates, vel quantitates. Qualitatum (nam de statibus & quantitatibus hic solliciti non sumus) aliae sunt simplices aliae operativae. Illae non tendunt ad actum aut operationem aliquam, sed per modum nudi attributi subjecto inesse concipiuntur idque denominant. Hae vero efficaciam quandam connotant, respectumque ad actionem involvunt, ita ut vel extendant laxentque libertatem hominis vel restringant atque

que coarctent. Quæ laxat libertatem, qualitas moralis activa dicitur, cujusmodi est jus sive potestas: quæ restringit, passiva vocatur, & hæc est obligatio, qua nimirum naturalis agendi potentia constringitur, & intra certos limites concluditur, quos si egrediatur, non recte fecisse intelligitur.

IV.

Dicitur Obligatio à *Superiore imposta*, qua voce non eum, qui quavis de causa alterum præcedit aut antecellit, sed qui potestate & imperio superior est, sive Imperantem intelligimus, cui justæ sint causæ, quare postulare queat, ex suo arbitrio alienæ voluntatis libertatem circumferibi. Justissimæ quidem procul omni dubio causæ sunt DEO imperium exercendi in universum genus humanum, quippe quod beneficio creationis & conservationis ab illo penitus dependet. Cum enim & corpus & animam & vitam & facultates à DEO acceperint homines, & singulis momentis quasi de novo accipiant: potest utique is, qui pro arbitrio suo dedit, & pro arbitrio destruere potest, certos limites præscribere facultatibus istis, & exigere, ut illis non aliter urantur, quam Conditori placuerit. Sed & homines nonnulli justas habent obsequium ab aliis hominibus exigendi causas, quæ tamen originem suam, radicem & fundamentum in ipso imperio divino habent. Ut enim de eo nihil dicamus, quod optimo jure aliis hominibus imperet, cui DEus ipse patefacta speciali modo voluntate sua imperium in illos commisit, quod in populo Judaico olim factum esse, cum Theocratia durabat, sacræ nos literæ docent: legitima quoque imperandi causa est officium per Legem Naturæ à DEO injunctum, quod sine imperio exerceri & administrari nequit. Atque hinc derivandum est Imperium parentum in liberos. Cum enim lege naturæ illi ad horum educationem obligentur, hæc vero absque directione actionum & imperio institui non possit, manifestum est, à DEO istis imperium esse concessum. Nam qui obligat ad finem, jus

ad media necessaria simul concessisse haud dubie intelligitur. Denique pacto iniri societates solent, & postulante generis humani tranquillitate debent, in quibus alius imperium conceditur, alius obsequendi necessitas incumbit. Ubi qui semel suam voluntatem alterius imperio subjecit in perpetuum, sine alterius consensu resilire ab isto pacto nequit, cum pacta mutuo consensu inita DEUS per Legem Naturæ servari præcipiat. Atque hæc quidem sunt iustæ Imperii divini & humani causæ. Præter justas causas vero in Superiore seu Imperante requirunt vires, malum aliquod repræsentandi contrariantibus. Sed hæc quidem ad efficacem reddendam obligationem necessariæ sunt, ubi homines pro ingenii sui pravitate illam non ultro explent; ad ipsum jus imperandi constituendum non pertinent.

V.

Cum itaque Obligatio non nisi à Superiore proficiscatur, sponte consequitur, DEUM obligari non posse, & si quando id verbum DEO tribuitur, minus proprie id intelligendum esse. Licet enim DEUS promissa sua non possit non servare, id tamen non ex obligatione aliqua proprie sic dicta provenit, sed quia divina perfectioni repugnaret, vel mutare voluntatem, vel vanis promissis homines decipere. Recte Pufend. L. II. de I. N. & G. c. III. §. 5. DEUS, inquit, si quid mortalibus promissit, id servat, non quod istis ex promisso jus adversus DEUM quasi sit, sed quia magnitudine & bonitate ejus indignum foret, jubere aliquem frustra ab ipso quid sperare. Qui enim, quod promissit, non servat, is vel facultate præstandi deficitur, vel ex levitate & malitia bene conceptum propositum post deserit, vel tempore promissi facti conditionem rerum, qua tempore præstandi promissi est, ignoravit. Quæ omnia cum imperfectione sunt conjuncta. Unde promissa sua non potest non DEUS servare, homo non debet non servare. Nec minus ex dictis colligitur, perperam asseri, legem Naturæ obligaturam, etiam si DEUS non esset. Licet enim facile concedamus, ea, quæ Legi Naturæ sunt, antecedent

ter ad legis præceptum aut interdictum atque adeo abstrahendo ab existentia & providentia DEI convenientiam cum humana natura vel disconvenientiam, utilitatem vel noxam manifestam præse ferre, adeo ut & Atheus & Epicureus judicare possint, convenire hominibus, ut temperanter vivant, neminem lædant, &c. quo sensu verba Grotii in Proleg. §. XI. accipi & excusari posse notat Barbeyrac ad Puf. L. II. c. 3. §. 19. & c. 4. §. 3. Obligationem tamen confingere sine Legislatore absurdum est, atque Ideæ usitatæ obligationis adversum, nisi novam plane significationem huic voci, quod nonnullis hodie solemne sed parum utile est, tribuere velimus. Hanc in sententiam ita B. Oslander, Academiæ nostræ quondam Cancellarius celeberrimus ad Grotii l. c. commentatur: *Omnis obligatio descendit ex voluntate superioris, quomodo itaq; nisi esset superior, nisi esset DEUS, hæc officia possent descendere ex voluntate & imperio superioris. Eo ipso itaque, quo Lex Natura proponitur, quæ obligat ad justum & rectum, etiam Legislator erit ponendus, à quo profecta ista lex, tum physice per inscriptionem in cor hominis, tum moraliter per obligationem ad officia in hac lege ostensa.* Similia his jam annotaverat Zieglerus ad eund. l. & prolixius Seldenus de I. N. & G. sec. discipl. Hebr. I. i. c. 7. & 8. Denique & illud ex iis, quæ superiori §. disseruimus, fluit, non modo Leges Naturæ vim legum non habituras, sed nullam omnino fore obligationem, si DEum tollas. Cum enim origo omnis Imperii etiam humani à DEO repeti debeat, sublato DEO nec imperium ullum, nec lex, nec obligatio erit, & reliquorum superiorum Leges tam diu saltem metum incurient, quamdiu potentes sunt. Vid. III. Thomafius IPr. D. L. i. c. 1. §. 136.

VI.

Subjectum Obligationis est *homo*. De hoc enim solum nobis constat, quod ad recipiendam Obligationem aptus sit. Nam cum tria sint, quæ requirantur ad id, ut aliquis capax haberi possit obligationis, ut habeat superiorem, ut intellectu, & ut libera voluntate

tate

ate præditus sit: omnia hæc in homine deprehendi naturam ejus rimanti palam est. Præterquam enim, quod nullus hominum ab imperio DEI exemptus est, habent & suos ex hominibus superiores plerique, quorum in se potestatem agnoscere tenentur. Insuper & cognoscere legem potest, quidve ea vel faciendum vel omit- tendum præscribatur, nec non quod malum transgressori sit pro- positum, intelligere; & pro libertate voluntatis actiones suas ad eam accommodare. Angelorum non est cur hic faciamus men- tionem, cum de iis non nisi ex S. Literis edoceamur. Bruta vero animantia nullam recipere posse obligationem, ipsorum natu- ra evincit. Neque enim sub imperio, sed sub dominio potius sunt, nec normam ejusque vim cognoscere possunt, nec actiones ita in potestate habent, ut has ad eam compenere queant. Unde Ju- stinianeam ex Ulpiano desumptam Juris Naturæ definitionem, quæ ad omnia animalia, quæ in cælo, quæ in terra, quæ in mari nascuntur, illud pertinere asserit, ipsi cordatiores Icti pro genuina non agnoscunt. Conf. Joh. Frid. Hornius de subjecto Jur. Nar.

VII.

Imponitur Obligatio per *Legem*. Unde huic vis obligandi adscribi solet instrumentaliter, vel ut alii loquuntur, notionaliter, seu significative, quia significat Legislator, cui illa principaliter & radicaliter inest, per *Legem*, quid faciendum vel omitendum subditis, quodve malum transgressoribus sit patiendum. Puf. L. 1. c. 6. § 14. de I. N. & G. Etiã autem pacto quoque obligatio dicatur induci, illa tamen ipsa potius ex lege, quam ex pacto est; omnis enim obligatio, quæ ex pactis oritur, vim suam habet à *Lege Naturali*, quæ fidem per pacta & promissa datam servare jubet. Falsum igitur est, quod Hobbesius ait: pactum obliga- re per se, legem autem obligatum tenere virtute pacti universa- lis de præstanda obedientia de Civ. c. XIV. Quamobrem recte Pufendorfius, cum cetera discrimina inter legem & pactum ex Hobbesio recensuisset, hoc ceu spurium omisit, I. N. & G. L. 1. c. 6. §. 2.

§. 2. vid. Thomas. J. J. D. proem. §. 38. & L. 1. c. 1. §. 29. 136. Unde & illud patet, quo sensu pacificentes & se ipsos aliis & alios sibi obligare dicantur. Nempe non tam ipsi obligationem aut sibi aut aliis imponunt, quam pacificendo efficiunt, vel occasionem potius dant, ut Lex Naturæ de servandis pactis vim suam actu exferat. Sic quoque Consilium nullam per se & directe adfert obligationem; *Nemo ex consilio obligatur*, inquit Gajus l. Ctus, *etiamsi non expediat ei, cui datur, quia liberum est cuique, apud se explorare, an expediat sibi consilium* l. 2. §. 6. D. Mandati. Obligationi tamen occasione præbere potest, quatenus notitiam alicui imprimit eorum, ad quæ obligatum se lege intelligit. Ita Medicus pro imperio nequit ægroto præscribere, quod ipsi adhibendum, quibus abstinendum: sed dum ostendit, quid huius salutare sit, quid exitiabile, ægrotus illud amplecti, hoc fugere tenetur, non ex consilio Medici, sed ex Lege Naturæ, quæ unicuique curam vitæ & incolumitatis suæ imperat. Puf. L. 1. c. 6. §. 1. de J. N. & G.

IIX.

Consistit autem Obligatio in *restrictione libertatis naturalis, & impositione necessitatis* non physicæ sed moralis, vi cuius homo, etsi de facto voluntas ipsius in diversum tendere queat, interno tamen conscientie dictamine agnoscere tenetur, ni præscriptæ normæ conformis sit actio, non recte se egisse, & si quid mali eo nomine ipsi eveniat, non immerito id sibi accidere, cum normam, prout par erat, sequenti istud evitasse licuerit. Puf. Off. 1. c. 2. §. 3. Differt nimirum necessitas physica à necessitate morali, quod per illam non possumus aliter agere, per hanc non possumus aliter recte agere. Patet simul, obligationem & coactionem non debere confundi. Coactio scilicet representato majori malo voluntatem inclinât velut naturali aliquo pondere, quo remoto hæc ad indifferentiam suam ultro redit, Obligatio vero moraliter voluntatem afficit, representata justa imperandi & parendi causa. Illa facit, ut animus consultans minus malum ad majus evitandum ex ratione utilitatis eligat, non ita facturus

B

facturus

facturus, nisi præsens metus eo adigeret. Hæc vero, si mens re-
cte se habeat, conscientiam stringit, ut voluntatem intuitu recti
ad agendum moveat, etiam remoto præfenti metu suo officio
haud defuturam. Puf. L. I. c. 6. §. 5. & 10. L. III. c. 4. §. 6. de I. N. & G.

IX.

Imponit Obligatio necessitatem præstandi aliquid vel patiendi.
Quicquid autem præstare debet homo, vel DEO, vel sibi, vel aliis
debet: omnes ceteræ præstationes, quæ circa res alias versantur,
ad unam ex his tribus obligationibus possunt revocari. Et DEO
quidem aliisque hominibus quin possimus obligari, nullum est
dubium. An vero sibi ipsi quoque obligari possit homo, non adeo
extra omnem dubitationem positum est. Videtur enim talis obli-
gatio frustranea. Nam cum obligatio expiret, quando alter, ad
quem ea spectat, me liberare vult, si mihi ipsi obligatus fuerim, li-
ber ero, quando voluero, adeoque profus liber ero. Sed præter-
quam, quod non quis obligacionem alteri possit remittere, quod
exemplo conjugum & parentum patet: quando alicui obligari
dicimur, non ita capiendum est, ac si ille, cui obligamur, obliga-
tionem nobis imponeret, aut facultatem semper haberet, eam a
nobis exigendi, sed terminus saltim, ad quem actio tendit, indi-
catur. DEus autem est, qui hanc obligationem imponit, ejusque
exercitium exigere, & neglectum vindicare potest. Sed & pa-
tiendi aliquid necessitas moralis homini potest imponi, id quod
non modo ad alia onera vel immediate per legem imposita, vel
mediate pacto suscepta, sed etiam ad pœnas & supplicia juste ir-
rogata pertinet. De quo cura jam in Dissertationibus duabus
de Obligatione Rei nostram exposuerimus mentem, eamque ar-
gumentis corroboratam contra dissentientes defenderimus, hic
denovo agere superfedemus.

X.

Explicata Obligationis Definitione varias ejus Divisiones
breviter enumerare animus est. Dividitur autem obligatio in
ratione originis in *connatam* & *adventitiam*. Connata omnibus
hominibus

hominibus, eo ipso quod tales sunt, cum ipsa statim nativitate ad est, & plene sese exerit, cum primum per ætatem ejus vim intelligere, actionesque suas ad eam attemperare possunt. Talis est omnium hominum obligatio adversus DEum, tanquam Creatorem & Conservatorem, atque hinc Dominum & Rectorem suum, cujus vi ipsum non modo venerari, sed & imperio legibusque ipsius obtemperare tenemur. Unde merito Pufendorfius non modo Hobbesium castigat, obligationem erga DEum ex consensu deducentem, quam tamen alibi ex potentia ejus irresistibili non sine manifesta contradictione derivat, sed & impiam atque inanem Spinosa & Hobbesio succinentis sententiam, *neminem ex natura scire, se ulla erga DEum teneri obedientia, & jus divinum ab eo tempore incepisse, à quo homines expresso pacto DEO promiserint in omnibus obedire, quo sua naturali libertate quasi cesserint jusque suum in DEum quasi transferunt, sicut in statu civili fit*, rejicit de I. N. & G. L. III. c. 4. §. 4. Talis porro est obligatio omnium hominum adversus quoslibet, ut eos tanquam æque homines tractent, ab iis lædendis absteineant, & commoda ipsorum promoveant. Quod denuo observandum adversus Hobbesium, qui antecedenter ad pacta unicuique licere facere quæcunque & in quoscunque liberat, asserit Elem. de Cive c. 1. §. 10. quod etsi excusare conetur Pufend. de I. N. & G. L. II. c. 2. §. 3. recte tamen & Hertius & Barbeyrac ex ipsis principiis Hobbesii ostendunt, verba ex mente ejus sensum illum mitiorem non admittere, cum is expresse statuat, *in statu naturali nemini fieri posse injuriam, & tum demum peccari contra Leges Naturales, si quis ad sui conservationem pertinere prætendit, quod ne ipse quidem pertinere putat*. Talis quoque connata Obligatio est obligatio liberorum erga parentes, vi cujus illi obedientiam his debent & reverentiam, quam dum ex consensu quoque deducere vult Pufendorfius, hypothesei suæ inservit, quasi omnia officia hypothetica supponerent pactum aliquod expressum vel tacitum; quam hypothesein alibi destruximus. Etsi non diffiteamur, peracta jam educatione, societatis & potestatis patriæ, eique

respondentis obligationis continuationem à consensu dependere. Adventitia Obligatio est, quæ jam natis sponte accersitur, vel imperio superioris aut lege injungitur; Tales sunt omnes, quæ ex pactis & contractibus demum oriuntur, quæve ex legibus civilibus suam habent originem.

XI.

Respectu Efficaciæ dividitur II Obligatio in *Perfectam & Imperfectam*. Quæ divisio tamen nonnisi ad obligationem erga alios homines pertinet. Illa est, quæ mediis coactivis, nempe in statu naturali bello, in civili actione in foro intentata exigí potest. Hæc, quam nonnisi placidis modis, puta persuadendo, monendo, rogando, obtestando licet exigere. Illi ergo respondet Jus perfectum; huic imperfectum. Jus perfectum in statu naturali ipse DEUS dat vel immediate per Legem Naturæ in iis, quæ ad humani generis conservationem absolute sunt necessaria, vel mediis pactis obligationem perfectam continentibus: in iis, quæ non sunt absolute necessaria, utut vitam socialem promoveant, qualia sunt officia humanitatis, beneficentiæ & gratitudinis, dat jus imperfectum. In statu civili summus imperans jus perfectum dat, dum quibusdam obligationibus actionem accommodat, cujus vi ista in foro civili per subsidium Magistratus exigí possunt. Fundamentum igitur Obligationis perfectæ in statu naturali est necessitas incolumitatis, imperfectæ necessitas commoditatis: quo fundamento mutato, hoc est, ubi ex necessitate commoditatis fit necessitas incolumitatis, ipsa etiam obligatio imperfecta transit in perfectam. At in statu civili fundamentum obligationis perfectæ in legibus civilibus querendum est, quæ ad conditionem & salutem civitatum accommodari debent, plerumque tamen vestigia Juris Naturalis sequuntur. Cum igitur summi Imperantes legibus civilibus non sint obnoxii, neque adeo à subditis adversus illos possit actio in foro cum effectu coactivo institui, bellica vero coactio nonnisi inter eos, qui in statu naturali invicem vivunt, locum habeat: patet, illorum obligationem adversus suos sub-

subditos non quidem ob intrinsecam invaliditatem sed accedentem personis qualitatem vim tantum imperfectæ obligationis habere. Vid. Puf. de I. N. & G. L. III. c. 5. §. 6.

XII.

Originem & Efficaciam simul respicit illa I C t i s u s i t a t a obligationis divisio, qua III. in *Naturalem, Civilem & Mixtam* dispartitur. Illam dicunt, quæ ex lege quidem naturali oritur, sed actionem in foro civili non parit: sive illa alioquin perfecta sit, ut ex pactis nudis jure Rom. non dabatur actio; sive imperfecta, qualis circa officia humanitatis & gratiæ relationem est. Istam vocant, quæ ex sola lege civili perfecta actionem parit, sed exceptione elidendam, quo sensu contractus etiam metu extorti, vel dolo elicti obligationem producant, cui tamen exceptio metus ac doli opponi potest. Hanc appellant, quæ ex Lege naturali orta per legem civilem confirmatur, adeoque & actionem & exactionem parit, qualis est obligatio ex contractibus antiquitus receptis & delictis orta.

XIII.

Ratione subjecti dividitur IV. in *Obligationem æqualitatis & inequalitatis*. Illa utramque partem in pari seu pristina conditione relinquit. Hæc illum, cui aliquid debetur, superiorem nobis constituit, ac potestatem seu imperium aliquod in nos confert, ut est subjectio, eaque vel universalis, qua omnes homines Deo obsequium præstare tenentur, vel particularis, qua certi homines aliis hominibus sunt obnoxii: & hæc denuo est vel publica, qua quis publico alicujus imperio est subjectus, ut cives & subditi sunt sub imperio civili, vel privata, qua quis sub privato alicujus imperio constituitur, quod liberis & servis contingit. Utraque est vel *limitata* vel *illimitata*.

XIV.

Respectu durationis V. alia Obligatio est *perpetua*, alia *temporaria*. Illa non potest tolli, quam diu personæ, quibus inhæret, existunt. Hæc vero tolli potest, vivis adhuc personis, quibus inhæ-

ret. Perpetua est obligatio hominum conata aduersus DEum, ut & aduersus alios homines; hoc tamen cum discrimine, quod illius exercitium nullo tempore possit suspendi, hæc autem cessare interdum quoad exercitium possit saltem ex parte, ubi quis cum altero in statum belli devolvitur. Hactenus tamen & hæc perpetua est, quod quilibet, quantum in se est, & quantum propriæ salutis ratio permittit, curare debet, ut pax restituatur, & socialitatis officia denuo invicem præstentur. Liberos erga parentes obligatio, non quidem quoad obedientiam, (hæc enim soluta societate cessat) sed tamen quoad debitum reverentiæ & gratitudinis perpetua quoque regulariter est. Cum tamen gratitudo supponat beneficia, & debitum gratiæ referendæ censeatur remissum ab eo, qui acerbitate injuriarum beneficiorum suorum gratiam ipse delere nititur: videtur ultima hæc obligatio in casibus istis extraordinariis cessare, quando parentes infantis nati curam nulla urgente necessitate abjiciunt, & omni ope humana destitutum exponunt, aut cum deinceps educationem ejus turpiter negligunt, vel alias infenso animo salutem ejus eversum eunt. Quæ inter conjuges intercedit perpetua obligatio, non ex lege naturali, sed divina positiva universali est. Secundum illam enim obligationes mutuo consensu contractæ mutuo dissensu dissolvi possunt: ast hæc nisi principali capite pacti violato dissolvi illud vetat. Quanquam nec rationes naturales desint, quæ divortiorum promiscuam licentiam, si non prohibeant, saltem dissuadeant. Temporariæ obligationes variis modis dissolvuntur, expletionem, compensationem, condonationem, mutuo dissensu, alterius partis perfidia, status mutatione, tempore, &c. de quibus vid. Puf. de I. N. & G. L. v. c. II. & de Off. H. & C. L. 1. c. 16.

XV.

Denique si relationem & respectum, quem Obligationes inter se habent, consideremus, dividitur VI. Obligatio in *Mutuanam* & *Non mutuanam*. Illi in altero, cui obligamur, alia obligatio erga

erga nos refundet, vi cuius ille nobis vicissim aliquid præstare tenetur. Hæc nullam in altero obligationem sibi respondentem habet. Posterioris generis est obligatio hominum erga DEum, & quæ versus homines ex contractibus quibusdam unilateralibus oritur. Prioris generis obligationes sunt vel *æqualiter* vel *inequaliter mutua*. Illæ sunt, quæ sibi invicem respondent in eodem genere, perfecta perfectæ, imperfecta imperfectæ: Hæ, quæ ita sibi respondent, ut ad unam referatur alia disparis generis aut efficaciz. *Æqualiter mutua* est obligatio, qua singuli à mutuis læsionibus abstinere, alter alterius commoda promovere tenetur. *Inæqualiter mutua* vel oritur ex personarum inæqualitate, qualis est obligatio inter principes & subditos mutua, disparis scilicet efficaciz, de quo supra § 11. vel ex ipsa negotii natura, ut quando quis perfecta promissione gratuita jus verum in alterum transtulit, unde perfecta obligatio oritur, cui tamen in altero non nisi imperfecta ex lege gratitudinis respondet.

XVI.

Sunt inter recentiores magni nominis Philosophi, qui obligationem distinguunt in *Internam* & *Externam*. Internam definiunt, *quæ oritur ex conscientia periculi naturalis ex ordinatione potentia primæ & æternæ necessario operantis, ut evitari non possit, vel lucri ex natura rei eorum necessario profuentis*: Externam, *quæ oritur ex metu & spe lucri & periculi incerti ab arbitrio humano dependentis, quod astutia forte eludi vel alio modo evitari potest*. Porro ex illorum sententia imperium producit obligationem externam, consilium saltem intrinsecam: *sapiens autem internam habet pro nobilissima specie, quia timet malum necessarium, & sperat bonum necessarium*. Unde *Obligatio sapientis magis est interna quam externa*. Nobis hæc sententia multis magnisque difficultatibus premi videtur. Nam 1. in eo differt Obligatio à Coactione, quod hæc metu externo proposito voluntatem inclinet, illa consideratione justarum imperandi & parendi causarum conscientiam intrinsece afficiat. Etsi vero obligationis naturalis primario sit conscientias stringere, eadem tamen efficacia obligationi quoque civili communicatur, siquidem hæc versetur circa objectum priori non repugnans. Adeoque & Leges civiles, quæ naturali juri non repugnant, conscientiam afficiunt. Vid. Puf. de J. N. & G. L. III. c. 4. §. 6. Sanderfon de Consc. Præl. V. conf. Rom. XIII. 5. Unde omnis obligatio sua natura interna est, cui si sponte satisfacere nolint obligati, vis coactiva adhibenda est, quæ obligationis exteriorem effectum promoveat. 2. Obligatio illa legum naturalium nimium videtur laxari, si ipsæ leges naturales ut mera consilia concipiuntur, & illarum obligatio non nisi à spe præmiorum naturalium & metu

metu pœnarum naturalium in hac vita suspendatur, quod utrumque tamen hic supponitur. At cum negari nequeat DEum habere imperium in genus humanum, neque concipi is possit, quasi imperium non haberet, voluntas vero imperantis subditis quocunque modo significata vim legis habeat, non facile intelligitur, quomodo id, quod DEUS ab hominibus fieri velle per rationem ostendit, pro mero consilio & non potius pro iussu ac præcepto sit habendum. Quodsi vero aliquis renunciare malit lucro, quod consilia ista promittunt, aut subire periculum, quod minantur, quam carere præsentis voluptate, quam ex consiliorum neglectu sibi imaginatur, quod fieri facillime potest, sine conscientia remorsu jam quidvis agere poterit. Accedit quod effectus malarum actionum naturales sæpe intercipiuntur, & quibusdam scelera sua lucro cedant. Unde debilis est admodum illa obligatio, quæ ab incerto illo periculo, quod homini affectibus indulgenti non videtur, ut ejus declinandi gratia vim suæ propensionis inferat, dependet. Atque hinc ratio ipsa satis probabiliter dicitur, pœnas alias quoque quam naturales illas hujus vitæ & lucro delictorum longe graviores esse sancitas à DEO, nisi velimus asserere, parum illi curæ esse, vivane homines secundum dictamen rationis, an illud negligent. 3. Obscurum est, quid per potentiam primam & æternam necessario operantem intelligatur; Naturalis enim ille nexus libero potius DEI arbitrio originem suam debet, qui ita sapientissime instituit, ut bonas actiones sua sequantur præmia, malas pœnæ. 4. Revocatur hoc modo & confirmatur ab eruditæ jam exhibita & profligata Scholasticorum sententia, qua Legem naturæ obligatam, etiam si DEus non esset, asserunt. Nam si obligatio unice pendet à consideratione bonorum & malorum, quæ actiones, quas lege naturæ præceptas aut prohibitas esse alii statuunt, consequuntur, non opus erit, ut vel existentiam vel providentiam DEI in legum naturæ obligatione supponamus. Sed 5. etiam Atheus aut Spinosa ob illam naturalem bonorum & malorum cum actionibus connexionem ea faciens, quibus vitæ hujus commoda promoventur, & omittens ea, quibus mala sibi accersere potest, obligationi suæ satisfaceret, & pro viro sapienti & probore habendus: cum tamen ille demum officium suum recte fecisse censendus sit, qui non tam ob spem præmiorum aut metum malorum sive naturalium sive arbitratorum, quam ut legi & imperanti obedientiam præstet, actiones illi suas conformat.

Tübingen, Diss., 1725-31

f
sb.

W18

Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

3, 35t. 5.

1553

1727 5.

9

TIONE,

spice,
DE

HARDO
ERO,

rof. Publ. Ord. Du.
Ephoro,

ntia,
honores capeffendi,

bit
VIDES CLESS,
centfis.

DCCXXVII.

C.

NGÆ,
RADI REISIL.

